

UDC 346.91:347.736

*Трусова Н.В., д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет*

БОРГОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОЦЕДУРА БАНКРУТСТВА ТА ВИЗНАННЯ ВИМОГ КРЕДИТОРІВ

***Анотація.** В статті розглянуто особливості оперативного погашення боргових зобов'язань підприємств через процедуру банкрутства, із встановленням чіткого механізму визнання вимог кредиторів. Проведено порівняльний аналіз індексу відповідності платоспроможності вітчизняних підприємств, країн Європи і Центральної Азії та країн ОЕСР у рейтингу Doing Business. Визначено масштаби кризових явищ та динаміку провадження справ про банкрутство, ефективності процедур відновлення платоспроможності або ліквідації боржника в Україні.*

***Ключові слова:** банкрутство, вимоги кредиторів, неплатоспроможність підприємства, фінансова криза, санація.*

JEL code classification: F34; G01; G32; G33; G34

*Trusova N. V., D.Sc. (Finance), Professor
Tavria State Agrotechnological University, Melitopol, Ukraine*

BUSINESS LIABILITIES OF ENTERPRISES: BANKRUPTCY PROCEDURE AND RECOGNITION OF CREDITORS CLAIMS

***Abstract.** The article deals with the peculiarities of the operational repayment of debt obligations of enterprises through bankruptcy procedure, with the establishment of a clear mechanism for recognizing the claims of creditors. The interdependence of financial interests of debtor companies and lenders in the countries of Europe and Ukraine are considered. A comparative analysis of the compliance index of solvency of domestic enterprises, countries of Europe and Central Asia and OECD countries in the Doing Business rating is carried out. The scale of crisis phenomena and dynamics of bankruptcy proceedings, efficiency of solvency restoration procedures or liquidation of a debtor in Ukraine are determined. It is grounded that the regulatory framework for restoring the debtor solvency or recognizing it as a bankrupt and the provisions on regulating the rules of criminal and economic law have problems with the implementation of the procedure for the reorganization of insolvent enterprises and the participation of creditors in the process of their liquidation or restructuring. The existence of the practice of abuse of the bankruptcy institute by both enterprises and lenders has been proved, as a result of attempts to evade payment of its debt obligations and the taking over of the debtor's property in a crisis condition by controlling the committee of creditors and the arbitration manager. The priority directions of financial rehabilitation of enterprises, in particular, due to the use of internal mechanisms of liquidity restoration, reduction of all kinds of debts, improvement of working capital structure, improvement of bankruptcy procedure with recognition of claims of creditors, are determined.*

***Key words:** bankruptcy, creditors' claims, the enterprise insolvency, financial crisis, sanitation.*

Постановка проблеми. В процесі становлення фінансових відносин, особливо в умовах фінансової та політичної нестабільності, діяльність підприємств супроводжується кризовими ситуаціями, результатом яких є їх неплатоспроможність, що на тлі нестабільності національної економіки, зменшення обсягів виробництва та загального скорочення ділової активності створює тенденцію нестачі платежів значної кількості суб'єктів,

які знаходяться у провадженні справи про банкрутство або ліквідації.

Разом з тим, неприпустимим є використання банкрутства виключно як процедури ліквідації бізнесу та ухилення від сплати боргів. Сучасні фінансові потреби стимулювання інвестиційної активності підприємств вимагають ефективного механізму подолання неспроможності. Водночас, за цих обставин, оперативне погашення боргових зобов'язань через процедуру банкрутства зу-

мовлює необхідність встановлення чіткого механізму щодо покриття боргу та визнання вимог кредиторів: сукупності правових приписів щодо організації порядку виявлення кредиторів, встановлення обсягу їх вимог, виявлення активів боржника та акумулювання коштів для здійснення розрахунків, визначення умов та способів припинення зобов'язань на різних стадіях судового провадження тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансові проблеми, які виникають у зв'язку із погашенням вимог кредиторів у процедурі банкрутства, розглядалися в роботах багатьох вчених, які досліджували право неспроможності, серед яких можна відзначити В.А. Бондика, А.А. Бутирського, В.В. Джуна, В.Ф. Жаренка, Т. І. Лабунську, О.А. Латиніну, Д.М. Полева, О.П. Подцерковного, Б.М. Полякова, П.Д. Пригузу, В.В. Радзивілюк та багато інших. Разом із тим, існує потреба в актуалізації наукових підходів до регулювання стимулів погашення вимог кредиторів у справах про банкрутство. Крім того, залишаються невирішеними проблеми фінансового забезпечення «прокредиторської» моделі банкрутства та формування дієвих механізмів оздоровлення підприємств на засадах санації.

Метою дослідження є імплементація правових та інституційних заходів процедури банкрутства через механізм забезпечення боргових зобов'язань підприємств та визнання вимог кредиторів.

Виклад основних результатів. Захист прав та інтересів кредиторів є однією з найважливіших питань щодо відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, враховуючи, що сучасна система інституту погашення боргових зобов'язань та врегулювання вимог кредиторів насичені принципами пропорційності, розумності, справедливості та іншого змісту. Передусім, гарантії процедур банкрутства, що спрямовані на інтереси боржника спрямовані на пом'якшення режиму повернення боргових зобов'язань та його оздоровлення. Водночас, інтереси кредитора й боржника є взаємозалежними та взаємообумовленими, але рівень забезпечення їх фінансових інтересів у цих відносинах не може бути чітко визначеним та

врівноваженим без врегулювання нормативно-правової бази.

В законодавстві про неспроможність розвинутих країн світу переважає таке світосприйняття банкрутства, коли винуватцем фінансових проблем визначається боржник, а тому вважається несправедливим перекладати на добросовісних осіб – кредиторів – тягар майнових втрат, виникаючих при таких проблемах. Виходячи із цього, основною метою відповідних правил визнається не врятування боржника, а забезпечення майнових інтересів кредиторів шляхом максимального задоволення їх вимог через розпорядчі процедури, що проваджуються оперативно. Захист інтересів кредиторів здійснюється шляхом ліквідації або продажу бізнесу. Реабілітаційні процедури при цьому вводяться тільки за ініціативою кредиторів або у межах, що не суперечать їх інтересам.

Так, згідно німецького законодавства про неспроможність ефективного використання активів боржника, перевага не надається продовженню діяльності цих суб'єктів, а проваджується процедура швидкого продажу діючого підприємства іншому суб'єкту або розпродаж активів [12, с. 119]. За англійським законодавством суд вправі самостійно відкрити справу про визнання неплатоспроможною компанію, якщо порушено інтереси кредиторів або компанія, на думку суду, неминуче стане неплатоспроможною. У разі встановлення факту неплатоспроможності боржника-юридичної особи застосовуються також реорганізаційні процедури, такі, як добровільне врегулювання заборгованості (вид мирової угоди), адміністрування доходів компанії, управління доходами компанії. Іншим варіантом є ліквідація боржника. До фізичних осіб застосовуються процедура добровільного врегулювання боргів або конкурсне провадження [11, с. 63].

У рамках чеського Закону «Про банкрутство» досить важко реструктурувати бізнес компанії, що стала банкрутом. Зміни, які спрямовані на захист прав кредиторів, значно ускладнили можливість діалогу між боржником і кредиторами. Відповідно даного Закону передбачається прийняття ряду рішень щодо односторонності кредиторів. Проведення переговорів між кредиторами і боржником залежить в основному від волі кре-

диторів, більшість яких бажають банкрутства боржника, ліквідувати його бізнес, продати майно і отримати кошти, ніж ризикувати, намагаючись реструктурувати бізнес в надії у майбутньому отримати задоволення своїх вимог [6, с. 9].

Дещо інший підхід у законодавстві про неспроможність спостерігається в Угорщині та Франції, де законодавець керується тими обставинами, що фінансові труднощі боржника є тимчасовими та випадковими, тому увага приділяється відновлювальним процедурам, які легко вводяться, але займають багато часу [13, с. 75]. У цих країнах збереження життєздатності боржника здійснюється за рахунок кредиторів, що нерідко призводить до погіршення фінансового стану останніх. У Польщі банкрутство і неспроможність регулюються Законом «Про корпоративну неспроможність і відшкодування», основна мета якого є захист кредиторів і сприяння реорганізації процесу оголошення про неспроможність. Основне завдання полягає в продовженні економічної діяльності підприємства, із збереженням робочих місць та не порушення цілісності суб'єкта господарювання [2].

Дещо більш збалансованою з позицій врахування інтересів боржника та кредиторів є «продебіторська» практика регулювання неспроможності в США. Згідно Кодексу про банкрутство в США дозволяється: надати добросовісному боржнику можливість «нового старту у життя» шляхом звільнення від більшості боргів та здійснення виплат кредиторам у належному порядку в тому обсязі, в якому боржник в змозі зробити. До того ж, продовження існування боржника в якості життєздатного підприємства, замість його ліквідації, є економічно доцільним, оскільки зберігаються робочі місця й не припиняється виробництво товарів і послуг [1].

В Україні ефективність законодавчого захисту кредиторів є низькою. В середньому

лише 8% коштів повертається кредиторам, тоді як у Фінляндії їх частка складає 90%. Причиною цього є неефективне регулювання управління активами боржника, тобто отримання відстрочок платежів, отримання кредитів на пільгових умовах та проведення інших заходів, спрямованих на уникнення банкрутства [10].

Для співставлення та виявлення невідповідностей щодо регулювання механізму забезпечення боргових зобов'язань та визнання вимог кредиторів в різних країнах використовують рейтинг Doing Business [8], котрий щорічно формується Міжнародною фінансовою організацією та Світовим банком з метою відображення та порівняння простоти й легкості ведення бізнесу в різних країнах світу. У межах такого рейтингу одним із напрямів діагностики є сфера відновлення платоспроможності підприємств, що відображається комплексним індикатором. Варто зазначити, що за показником відновлення платоспроможності суб'єктів господарювання у 2016 р. Україна посіла 141 місце серед 189 країн [8]. Результати оцінювання структурних показників у межах комплексного індикатора відновлення платоспроможності підприємств для країн ОЕСР, Європи і Центральної Азії та зокрема для України у 2016 р. наведено в табл. 1.

Так, найбільш істотні невідповідності з урахуванням одиниць виміру та шкали оцінювання простежуються щодо коефіцієнта повернення заборгованості, часу погашення боргів підприємств, вартості ведення справи про банкрутство, індексу процедури реорганізації підприємств та індексу участі кредиторів. Варто відзначити й позитивні відхилення щодо рівня ефективності нормативно-правової бази у сфері порушення справ про неплатоспроможність (в Україні даний індикатор є максимальним).

Таблиця 1

Індекс відновлення платоспроможності підприємств України, країн Європи і Центральної Азії та країн ОЕСР у рейтингу Doing Business за 2016 р.

Індикатори	Сума балів України	Середній бал у країнах Європи та Центральної Азії	Абсолютне відхилення, Україна/країни Європи та Центральної Азії	Середній бал у країнах ОЕСР	Абсолютне відхилення, Україна/країни ОЕСР
Коефіцієнт повернення заборгованості, центів за \$	8,3	38,3	-30,0	72,3	-64,0
Час погашення боргових зобов'язань, років	2,9	2,3	+0,6	1,7	+1,2
Витрати на ведення справи про банкрутство (% від вартості об'єкта нерухомості)	42,0	13,2	+28,8	9,0	+33,0
Кінцевий результат процесу	0	0	0	1	-1
Індекс ефективності нормативно-правової бази	8,5	9,7	1,2	12,1	-3,6
Індекс порушення справ про неплатоспроможність	3,0	2,4	+0,6	2,8	+0,2
Індекс управління майном боржника	4,0	3,9	+0,1	5,3	-1,3
Індекс процедури реорганізації	0,5	1,7	1,2	1,7	-1,2
Індекс участі кредиторів	1,0	1,7	0,7	2,2	-1,2

Джерело: [8; 14]

На фоні бізнес-структур країн Європи і Центральної Азії та країн ОЕСР українські підприємства мають низький рівень повернення заборгованості кредиторам, податковим органам та працівникам (лише 8,3 центи на \$ заборгованості). Це свідчить про високий рівень неповернення підприємствами своїх боргів, що зумовлює настання банкрутства. При цьому часовий період погашення боргових зобов'язань підприємств на ринку триває більш як 1,2 роки, ніж у країнах ОЕСР.

В Україні витрати на ведення справи про банкрутство становлять 42% від вартості майна неплатоспроможного підприємства, що є доволі високим, показником. Значна частка таких витрат припадає на оплату послуг юридичних організацій, учасників, які задіяні в судовій процедури проти боржника, проведення аукціонів з розпродажу майна підприємств, судові збори, витрати на оголошення та повідомлення тощо [14].

Нульове значення кінцевого результату процесу відновлення платоспроможності українських підприємств вказує на той факт, що після покриття вимог кредиторів вони перестають функціонувати, а їх майно розпродається [14]. При цьому, збанкрутілі підприємства є доволі непривабливими з позиції відновлення, тому покупці скуповують частками майно таких об'єктів.

Нормативно-правове поле щодо відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом має проблеми щодо реалізації процедури реорганізації неплатоспроможних підприємств та участі кредиторів у процесі їх ліквідації або реструктуризації. Крім того, рівень фінансових можливостей різних за розміром і галузевою приналежністю підприємств, незабезпечений вартісним критерієм задоволення боргових вимог, що є підставою для порушення справи про банкрутство. Водночас існуючі розбіжності в окремих положеннях щодо регулювання норм кримінального та господарського права

негативно впливають на ефективність боротьби із злочинами, пов'язаними з банкрутством.

Так, згідно зі ст. 219 та 222 Кримінального кодексу України великою матеріальною шкодою вважається сума, яка в 500 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [3]. У той же час, справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора до боржника сукупно становлять не менше 300 мінімальних розмірів заробітної плати [4, с. 143].

Прогресивність інституції банкрутства в Україні, варто аналізувати як багатofакторну взаємозалежність забезпечення боргових зобов'язань підприємств в конкурсному процесі кредиторів та санаційною процедурою. Але за існуючої «прокредиторської моделі» відновити дійсне призначення Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (із внесеними змінами від 13.03.2018 р. № 2320-VIII) та виявити реальні прогалини його застосування майже неможливо. Необхідно зазначити, що нераціональне використання підприємств-боржниками механізму боргових зобов'язань дозволяє їм ухилятися від майнової відповідальності перед контрагентами, а також сплати необхідних внесків до державного бюджету, зловживаючи лояльністю законодавства до неплатоспроможних суб'єктів господарювання [16, с. 140].

Порушення справи про банкрутство чи визнання підприємства банкрутом у переважній більшості передують певні некоректні чи навмисні дії керівників. Проте, довести вину зловмисників не завжди вдається. Як показує практика, застосування норм, що встановлюють кримінальну відповідальність, зокрема, за злочин доведення до банкрутства, викликає певні труднощі. Нерідко для припинення зловживань у процедурах банкрутства правоохоронними органами практикується порушення кримінальних справ по суміжних статтях Кримінального кодексу України, за якими вже існує досвід доказів та застосування норм про зловживання владою або службовим становищем, службову недбалість, службове підроблення, незаконне збагачення тощо. Справи по даній категорії злочинів до суду майже не доходять, «розпадаючись» уже на стадії досудового слідства,

тому зафіксовані лише одиничні випадки притягнення осіб до кримінальної відповідальності за доведення до банкрутства.

Ініціатори кримінальних банкрутств прагнуть у такий спосіб: приховати інший злочин, зокрема, розкрадання бюджетних коштів та фінансові шахрайства; уникнути оподаткування; реструктуризувати борги шляхом списання коштів на фіктивну санацію; позбавитися заборгованості перед кредиторами; усунути конкурента або захопити контроль над підприємством чи його активами [4, с. 144].

Практика свідчить, що зловживають інститутом банкрутства як підприємства, так і кредитори. Зловживання з боку підприємств відбувається через намагання ухилитись від сплати своїх боргових зобов'язань. При цьому підприємства-боржники вдаються до умисних банкрутств, зменшуючи таким чином конкурсну масу. Найбільш розповсюдженим способом зловживань з боку підприємств є ухилення від сплати податків через банкрутство. Ці можливості виникають в наслідок тимчасового виникнення мораторію на задоволення вимог кредиторів, які на період дії даного провадження дозволяють призупинити виплати податкових зобов'язань, тобто до боржника не застосовуються податкові санкції. Крім того, непрозорість процедури оцінювання та реалізації активів підприємств в ході банкрутства дозволяє виводити його активи або незаконно їх заміщувати в іншу структуру, підконтрольну керівництву чи власникам боржника (наприклад, ціна ліквідного майна боржника може бути дуже занижена). Таке майно реалізується «своїй» структурі підприємства практично за безцінь. Вигоду від таких махінацій можуть отримати керівники підприємств-боржників, які не є його власниками, але своїми діями фактично підводять підприємства до умисного банкрутства [9, с. 624].

Частими є випадки, коли деякі кредитори намагаються застосувати інститут банкрутства не для задоволення своїх грошових вимог до підприємства-боржників чи участі у санації з метою відновлення платоспроможності останніх, а для заволодіння його майном, що опинилися у кризовому стані, шляхом контролю над комітетом кредиторів та арбітражного керуючого. По суті це є класична схема рейдерське захоплення, яка перед-

бачає створення на підприємствах штучної кредиторської заборгованості. Після цього кредитори ініціюють процедуру банкрутства таких підприємств, результатом чого є відсторонення керівників від управління, перерозподіл активів підприємств та їх ліквідація, або існування без активів. До реалізації подібних схем залучають кваліфікованих юристів, арбітражних керуючих, суддів, державних реєстраторів. Слід зазначити, що рейдери, створивши на підприємствах борги, користуючись прогалинами в законодавстві, не дають йому погасити заборгованість у встановлений законодавством або угодою термін. Зазвичай у цьому їм допомагають судові рішення, прийняті на підставі підроблених документів. Поширеним явищем є скуповування боргів з метою їх подальшого використання для незаконного захоплення [5, с. 99].

Таким чином, системний характер кризового фінансового стану, особливо по відношенню до підприємств вимагає провадження справи про банкрутство з метою фінансового оздоровлення та відновлення їх платоспроможності, створення умов для структурних змін, спричинених у більшості випадків відсутністю механізму розширеного відтворення як власних, так і орендованих основних засобів, тривалістю кризи неплатежів, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, несприятливим податковим законодавством, скороченням виробництва, гострим дефіцитом фінансових ресурсів.

Враховуючи, що діяльність підприємств спрямована на виконання найголовнішої функції – життєзабезпечення, але їх масове банкрутство загрожує зниженням фінансової безпеки країни і потребує відповідних засобів реагування на прояви кризи. За даними офіційної судової статистики, місцевими господарськими судами України у 2017 р. було розглянуто 113286 справ, переважно майнового характеру, що виникають при виконанні господарських договорів підприємствами, з них 25399 (22,4%) – це справи про банкрутство [7].

Так, дослідження оцінки масштабів кризових явищ підприємств у динаміці провадження справ про банкрутство в Україні та ефективності процедур щодо відновлення

платоспроможності або ліквідації боржника за період 2013-2017 рр. показало зменшення кількості справ закінчених провадження більш як у 4,2 рази, а також чисельності справ, залишених без розгляду – у 1,5 разів (табл. 2).

Найбільшу питому вагу в 2017 р. займали справи, які припинені із затвердженням звіту ліквідатора – 88,9%, які по відношенню до 2013 р. зменшились 4,6%. За шість років (2013-2017 рр.) справи, які припинені внаслідок проведення санації боржника скоротились в 22,6 рази, а їх частка в 2017р. складала лише 0,3%.

Кількість справ із виконання усіх боргових зобов'язань перед кредиторами та із затвердженням мирової угоди у 2017 р. становили лише 164 та 562 відповідно, що є найнижчим показником за період дослідження. Кількість підприємств, щодо яких у 2017 р. було винесено постанови про визнання їх банкрутом, складає 17994, або 73,7% від загальної кількості справ, завершених провадженням.

Враховуючи, що у 2016 р. частка таких підприємств була на рівні 36,4%, негативні тенденції зростання масштабів банкрутства посилюються.

На нашу думку, вітчизняна процедура банкрутства вкрай неефективна, дорога та занадто тривала порівняно з європейськими країнами, у яких, на відміну від України, майже 60–85% справ про банкрутство закінчується відновленням платоспроможності підприємств. Показник відшкодування вимог кредиторів в Україні у середньому становить 9%, тоді як у країнах Східної Європи і Середньої Азії – 28% [15, с. 277].

Основними причинами такого високого відсотку «втрат» бізнесу під час банкрутства є наявність значних витрат підприємства при його закритті (судові витрати, оплата послуг юристів, ліквідаційної комісії тощо), які не дозволяють кредиторам забезпечити свої вимоги за рахунок ліквідаційної маси майна, а також те, що боржник, як правило, потрапляє в цей процес у фінансовому стані, який об'єктивно не дозволяє відновити платоспроможність.

Таблиця 2

**Стан справ про відновлення платоспроможності боржників
або визнання їх банкрутами, закінчених провадженням в Україні
у 2013–2017 рр.**

Роки	Кількість справ, закінчених провадженням	із них						Кількість справ, у яких винесено постанову про визнання банкрутом
		залишено без розгляду	припинено у зв'язку					
			із затвердженням керівника санації	із затвердженням мирової угоди	із затвердженням звіту ліквідатора	із виконання усіх боргових зоб'язань перед кредиторами	з інших підстав	
2013	103823	1523	1810	1068	97105	1007	1310	26745
2014	75834	275	804	1942	69973	1319	1521	14631
2015	56975	128	714	1852	52449	857	975	13359
2016	33241	558	87	701	29891	298	1706	12096
2017	24399	325	80	562	21694	164	1574	17994

Джерело: розраховано автором за даними [7].

Висновки та перспективи подальших досліджень. У сучасних умовах, коли значна частина вітчизняних підприємств характеризується ґрунтовними фінансовими проблемами, забезпечення успішної їх інтеграції в європейський економічний простір актуалізується необхідністю удосконалення нормативно-методичної бази діагностики неплатоспроможності та банкрутства бізнес-структур відповідно до кращої практики країн світу. Зокрема, пріоритетними напрямками зміни даної сфери є:

1) Оптимізація балансування інтересів боржника та кредиторів у процесі відновлення його платоспроможності або ліквідації. В межах цього напрямку відповідно до кращої законодавчої практики розвинених держав пропонується на законодавчому рівні:

задекларувати можливість зацікавленим кредиторам надавати додаткову позику підприємству, проти якого порушено справу про банкрутство, на засадах спеціального обґрунтування раціональності здійснення такого кредитування та забезпечення пріоритетності повернення цієї позики поряд з іншими кредиторами в процесі розподілу майна боржника в умовах його потенційної ліквідації. Можливість одержання додаткового кредиту на фінансування поточної діяльності неплатоспроможних підприємств у процесі ведення

справи про їхнє банкрутство повинна бути економічно обґрунтована та надаватися лише тим суб'єктам господарювання, котрі володіють достатнім потенціалом для відновлення ефективного функціонування. Це істотно збільшить шанси підприємства на виживання та його збереження у структурі національної економіки;

підвищити рівень захисту інтересів кредиторів в умовах проведення реорганізаційних змін у діяльності боржника, зокрема в процесі затвердження санаційного плану, шляхом пріоритетного врахування інтересів кредиторів, що будуть змінені відповідно до положень розробленого плану та надання фінансових гарантій тим кредиторам, які негативно оцінили реструктуризаційний план, однак їх побажання не були враховані.

2) Удосконалення організування діяльності державного та місцевих органів влади, а також органів місцевого самоврядування з питань банкрутства на засадах розширення і чіткого регламентування їх функціональних обов'язків щодо моніторингової, контролюючої роботи з представниками бізнес-структур з метою попередження їхньої неплатоспроможності. При цьому, ключова увага представників органів влади у сфері банкрутства відводиться для спеціалізованого аналізу та перевірки фінансових результа-

тів діяльності тих підприємств, проти яких вже порушені певні судові процедури; посиленого контролю за роботою керівництва підприємств у контексті запобігання спробам доведення підприємства до фіктивного банкрутства; створення цільових інформаційно-консультаційних груп, що мають оперативно інформувати та надавати практичні рекомендації підприємствам, які зіштовхнулись з реальними фінансовими проблемами.

3) Законодавче регламентування пріоритетності продажу збанкрутілого підприємства як неподільного майнового об'єкта за наявності обґрунтованих підстав з метою збереження цілісності підприємства та забезпечення його подальшого функціонування як економічно ефективного ринкового елемента національного господарства.

4) Перегляд чинного законодавчо щодо встановленого вартісного критерію для порушення справи про банкрутство підприємства з метою забезпечення об'єктивного ідентифікування критичної точки неплатоспроможності суб'єктів господарювання за параметрами розміру й галузевої приналежності останніх. Уніфіковане оцінювання платоспроможності усіх підприємств у цілях порушення проти них справи про банкрутство за єдиним вартісним критерієм на фоні різних фінансових можливостей не дозволяє забезпечити об'єктивність результатів та прийняття обґрунтованих рішень щодо введення відповідної судової процедури.

5) Перегляд діючих законодавчо закріплених часових термінів на реалізацію судових процедур (розпорядження майном, ліквідацію), які застосовуються стосовно боржника, у напрямі їх обґрунтованого зменшення. Затяжні процедури розпорядження майном боржника чи його ліквідації, не є свідченням їх високої результативності, а, навпаки, вказують на значний рівень зайвої бюрократичності та трудомісткості у цій сфері.

6) Удосконалення чинних методичних рекомендацій з діагностики загрози банкрутства підприємств шляхом:

- зменшення кількісного спектра діагностичних показників, який на сьогодні включає

близько 50 абсолютних та відносних найменувань, на засадах вибору найбільш репрезентативних індикаторів, виключення економічно безмістовних показників, а також ідентичних за формулами, однак відмінних за назвами індикаторів;

- розроблення обґрунтованої та завершеної бази діагностики загрози банкрутства підприємства, оскільки у запропонованих методичних рекомендаціях окремі індикатори не забезпечені відповідними критеріальними значеннями, натомість існує низка критеріїв, що не відповідають реаліям функціонування бізнес-структур та є цілком необґрунтованими з економічної точки зору. Це формує підґрунтя арбітражним керуючим для маніпулювання результатами діагностики загрози банкрутства підприємства та прийняття лобійованих рішень;

- удосконалення інформаційного забезпечення діагностики загрози банкрутства підприємства на засадах приведення в абсолютну відповідність до чинних форм фінансової звітності.

7) Удосконалення методики діагностики загрози банкрутства державних підприємств шляхом розроблення спеціальної індикаторно-критеріальної бази, яка буде придатною для використання. На сьогодні для проведення діагностики загрози банкрутства державних підприємств застосовується методика, розроблена для усіх суб'єктів господарювання незалежно від їх характеристик (у т.ч. форми власності), що не дає змоги забезпечити одержання об'єктивних результатів.

Нагальною є необхідність розробки чіткого, конструктивного механізму забезпечення боргових зобов'язань для запобігання банкрутству, який має бути зорієнтований на раннє виявлення загрози втрати платоспроможності, недопущення невігідного для підприємств України розвитку кризової ситуації, що призводить до банкрутства, або проведення ефективних санаційних процедур, спрямованих на відновлення платоспроможності та недопущення ліквідації підприємств.

Список літератури:

1. Горян Е.В., Корольчук С.В. Право неспроможності в Україні та США: порівняльно-правовий аналіз [Електронний ресурс] / Е. В. Горян, С.В. Корольчук // Часопис Академії адвокатури України. – 2012. - № 17 (4). – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/Chaau/2012-4/12gevppa.pdf.

2. Іорґачова М.І. Порівняльний аналіз розвитку корпоративного законодавства в країнах з транзитивною економікою [Електронний ресурс] / М.І. Іорґачова // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2010. – № 23 (124). – С. 95-110. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2323.pdf>
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. –2001.–№2526.–Ст.131.
4. Кришевич О.В. Доведення до банкрутства: кримінально-правовий аспект та розмежування з шахрайством / О. В. Кришевич, І.О. Рошина // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2015. – № 1. – С. 143-147.
5. Мельник О.О. Банкрутство як один із способів протиправного перерозподілу та відчуження власності в Україні (рейдерство) / О.О. Мельник // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2013. – № 3. – С. 97-102.
6. Мухамедзянов В.В. Развитие принципов корпоративного управления в Чехии [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.yurclub.ru/docs/corporate/article16.html>.
7. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/.../webproc34?id>.
8. Офіційний сайт Міжнародного рейтингу Doing Business [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/>
9. Раковець К.Ю. Судово-економічні дослідження стосовно виявлення ознак фіктивного банкрутства підприємств / К. Ю. Раковець // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2011. – № 11. – С. 622-626.
10. Рябуха О. Легше, швидше, справедливіше: банкрутство по-новому як шлях до поліпшення інвестиційного клімату в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://voxukraine.org/2016/03/23/polegshennya-procedury-bankrutstva-ua/>.
11. Сейтмимов Т.С. Развитие института банкротства в экономике Казахстана / Сейтмимов Т.С. // Унив-т «Туран». - Алматы, 2012. – 170 с.
12. Степанов В.В. Несостоятельность (банкротство) в Франции, Англии, Германии / В.В. Степанов. – М.: «Статус», 1999. – 204 с.
13. Телюкина М.В. Конкурсное право: теория и практика несостоятельности (банкротства) / М. В. Телюкина М. В. – М.: Дело, 2002. – 536 с.
14. Щорічний звіт групи Світового банку Doing Business 2016. Measuring Regulatory Quality and Efficiency [Електронний ресурс] // Economy Profile 2016–Ukraine. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/~media/gjawb/doing%20business/documents/profiles/country/UKR.pdf>.
15. Хаджинова О.В. Сучасні тенденції банкрутства підприємств в Україні / О.В. Хаджинова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 1. – Т. 2. – С. 275–278.
16. Яковлев О.О. Становлення та історичні етапи розвитку інституту банкрутства в Україні / О. О. Яковлев // Університетські наукові записки. – 2010. – № 2. – С. 140-148.

References

1. Ghorjan, E.V. & Koroljchuk, S.V. (2012). The right of insolvency in Ukraine and the USA: comparative legal analysis, *Journal of the Academy of Advocacy of Ukraine*, 17 (4). Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/Chauu/2012-4/12gevppa.pdf.
2. Iorghachova, M.I. (2010). Comparative analysis of the development of corporate legislation in countries with a transitory economy, *Scientific Herald. Odessa State University of Economics. All-Ukrainian Association of Young Scientists. - Sciences: economics, political science, history*, 23(124), 95-110. Retrieved from <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2323.pdf>
3. Crimean code of Ukraine dated, 2001, Information from the Verkhovna Rada of Ukraine, 25-26, art.131, April 5 № 2341-III
4. Kryshevych, O.V. (2015). Conduct to bankruptcy: the criminal aspect and fragmentation of fraud, *Legal Bulletin. Air and Space Law*, 1, 143-147
5. Meljnyk, O.O. (2013). Bankruptcy as one of the ways of unlawful redistribution and alienation of property in Ukraine (raider), *Fighting Organized Crime and Corruption (theory and practice)*, 3, 97-102.
6. Muhamedzyanov, V.V. Development of the principles of corporate governance in the Czech. Retrieved from <http://www.yurclub.ru/docs/corporate/article16.html>
7. The official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/.../webproc34?id>.
8. The official website of International rating of Doing Business. Retrieved from <http://www.doingbusiness.org/>
9. Rakovec, K.Ju. (2011). Forensic economic research on identifying signs of fictitious bankruptcy of enterprises, *Theory and practice of forensic examination and criminalistics*, 11, 622-626.
10. Rjabukha, O. (2016). Easier, faster, fairer: bankruptcy in a new way as a way to improve the investment climate in Ukraine. Retrieved from <http://voxukraine.org/2016/03/23/polegshennya-procedury-bankrutstva-ua/>.
11. Sejtymov, T.S. (2012). Development of bankruptcy in the economy of Kazakhstan. Almaty: Turan.
12. Stepanov, V.V. (1999). Insolvency (bankruptcy) in France, England, Germany. Moscow: Statut
13. Telyukina, M.V. (2002). Competition Law: Theory and Practice of Insolvency (Bankruptcy). Moscow: Delo.
14. Annual Report of the World Bank Group of Business 2016. Measuring Regulatory Quality and Efficiency, *Economy Profile 2016–Ukraine*. Retrieved from <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/~media/gjawb/doing%20business/documents/profiles/country/UKR.pdf>.
15. Khadzhyanova, O.V. (2013). Current trends of bankruptcy of enterprises in Ukraine, *Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property*, Vol. 1, 275-278
16. Jakovljevic, O.O. (2010). Formation and historical stages of the development of the bankruptcy institute in Ukraine, *University scientific notes*, 2, 140-148